

Missional kirke – en introduktion
Redigeret af Jeppe Bach Nikolajsen
Kolon 2012
210 sider

Anmeldt af **Anna Marie Aagaard**

Tilfældet ville, at jeg i løbet af nogle ganske få efterårsdage modtog intet ikke mindre end tre helt nye bidrag til missionsteologien. Den ene publikation var en forelæsning af den anglikanske ærkebiskop Rowan Williams for den internationale romersk-katolske bispesynode (oktober 2012; www.archbishopofcanterbury.org). De to andre publikationer var begge antologier, der lader forskellige forfattere komme til orde, men bøgerne bærer præg af en gennemgående og konsistent redigering, der falder i tråd med redaktørernes egne bidrag til den pågældende antologi. Den ene bog har romerskkatolsk baggrund og har John C. Sivalon, tidligere leder af den amerikanske missionsorden *Maryknoll*, som ophavsmand. Antologien har titlen *God's Mission and Postmodern Culture: The Gift of Uncertainty* (Orbis 2012). Den anden bog er redigeret – og til dels skrevet – af Jeppe Bach Nikolajsen, ph.d. og adjunkt ved Menighedsfakultetet i Aarhus.

Jeg nævner disse publikationer, selv om jeg koncentrerer mig om Jeppe Bach Nikolajsens bidrag, fordi de på trods af alle forskelligheder trækker på samme hammel.

De er primært interesseret i at tegne konturerne af en evangeliserende kirke i det 21. århundredes globaliserede samfund. Det faktum siger noget om også Jeppe Bach Nikolajsens bog. Der er ikke tale om trætte opdelinger mellem “ydre” og “indre” mission og om genbrug af danske kirkelige retninger, men om kristne kirkers fælles optagethed af at videregive tro i nutidens verden.

Indledningen og de første tre kapitler i *Missional Kirke* drejer sig om betydningen af begrebet *missional* og dets forhistorie, inden udtrykket fra og med 1998 vandt indpas i missionsteologien. Jeppe Bach Nikolajsen er yderst velbevandret i missionsteologisk litteratur (men hvor blev den svenske biskop Jonas Jonsons *Ekumenik På Världens Villkor*, Verbum 2008, af? – den handler også om en “kirke, som er større end vi tror”). Stoffet er struktureret med et gennemført og skarpt fokus på en af den nyere missionsteologiske koryfæer, Leslie Newbigin, og på udviklingerne i dens ekklesiologi. Læsningen læner sig op ad Michael W. Goheen – tidligere Trinity Western University, nu Calvin Theological Seminary – og Nikolajsen følger op på sit

egget indledningskapitels overvejelser ved at genoptrykke to indflydelsesrige Goheen-artikler om Newbigins og hans arvtagere (s. 47-66). Alt i alt argumenterer antologien overbevisende for, at udtrykket *missional kirke* hører hjemme i virkningshistorien af Newbigins indsats, hvor optagethed af kulturel analyse, teologisk refleksion og ekklesiologisk drøftelse (s. 20) udmøntes i en missional ekklesiologi med fem kendetegn: Den må være bibelsk, historisk, kontekstuel, eskatologisk og praktisabel (s. 21).

Opgaven for en missional kirke består ifølge Newbigins og Nikolajsen så i "at genvinde en form, der manifesterer Kristi herredømme over hele livet uden at falde i kristenhedens fælde" (s. 43). Denne sidste sætning rummer to basale udsagn: (a) Hvad betyder det at "genvinde en form"? Jeg er overbevist om, at Nikolajsen (sammen med *Newbigins* og *missio Dei traditioner* om kirken som stedet og redskabet for Guds mission) regner med, at en missional kirke er karakteriseret af både *præsentation* og *repræsentation* af det kristne evangelium (fx s. 31, 34-36, 60). Antologien er da også tilegnet professor Viggo Mortensen, hvis håndbog om mission (*Hvad hjertet er fuldt af*, Anis 2012) bruger dette ordpar til at signalere, at mission både er en kirkelig funktion og en ekklesial væreform. Med Goheen i hånden mener Nikolajsen tilsyneladende, at vi skal til en anabaptistisk tradition (fx mennonitter; brødrekirken) for at finde grundlaget for denne dobbeltbestemmelse. Det er jeg ikke så sikker på. Det er Newbigins indiske erfaringer og økumeniske forankring, der slår igennem i udsagn om, at trossamfund må repræsentere den tro, der forkyndes, mens det er mainstream vestlig missionsteologi, der får antologien til alligevel at koncentrere sig om mission som kirkelig funktion. I modsætning til Sivalons antologi om konkret mission i

forskellige kulturer rummer Nikolajsens artikelsamling da heller ikke bidrag om "de mere praktiske aspekter af udviklingen af missionale menigheder" (s. 4).

(b) Man lades ikke i tvivl om, hvad der skal forstås ved "kristenhedens fælde". Udtrykket henviser til en læsning af (kirke)historien, der skelner mellem (1) den tidlige oldkirke som en forfulgt, fattig, marginaliseret og missionerende kirke i senantikens romerrige, (2) kristenhedens kirke som majoritetsreligion eller folkereligion for europæiske folk efter den konstantinske vending og (3) så kirken i moderniteten efter oplysningstiden. "Fælden" består, ifølge Newbigins, i øget tilpasning til en mere og mere sekulariseret omverden med fokus på det enkelte individ, profitmaksimering og "autonom, videnskabelig rationalisme" (s. 41) I denne optik bliver kirken gradvist til "the spiritual arm of the establishment", mens dens profetiske, kritiske rolle placeres i særlige sammenslutninger (missionselskaber, monastiske grupperinger, tusindårsrigesbevægelser). Jeg er ikke i tvivl om, at synsvinklen korrekt gengiver en væsentlig side af Newbigins forståelse af (kirke/missions)historie. Han opererer med sådan noget som "modernitetens afguderiske kerne" (s. 41). Men jeg er heller ikke i tvivl om, at historisk forskning har afviklet dette forenkede skema (jf. Peter Browns lærde mammutværk, *Through the Eye of a Needle. Wealth, the Fall of Rome and the Making of Christianity in the West 350-550*, Princeton University Press 2012).

De fire kapitler i den midterste sektion af *Missional Kirke* gør rede for dansk udmøntning af missional ekklesiologi. Det er en integration mellem mission og dansk folkekirke, det drejer sig om. Konsulent, ph.d. Mogens Mogensens historiske oversigt over "missional kirke i Danmark" viser, at udtrykket fra begyndelsen (Mogens

Jensen, marts 1999, i Dansk Missionsråd henviste til mission som både kirkens væsen og funktion (s. 73). I Mogens S. Mogensens artikel og i Jeppe Bach Nikolajsens eget bidrag til den danske udvikling indtager Hans Raun Iversen en central plads. Det kan man begrunde, og det bliver det også, med Raun Iversens omfattende indsats for at placere missional ekklesiologi på den teologiske dagsorden og hans arbejde for at uddanne teologer, præster og kirkens lægfolk til at være kirke i mission. Men Jeppe Bach Nikolajsen synes mig især at være interesseret i denne indsats, fordi Iversen både understreger nødvendigheden af nystrukturering af Den Danske Folkekirke i samfund, der bevæger sig fra "given communities via temporary communities to fluid communities" (Mogens S. Mogensens, s. 81) og anerkender døbte, kirkefremmede folkekirket kristnes status som kristoforo: "Christ in us". Vi skal ikke vælge mellem folkekirke og relevant missional kirke med egne strukturer.

Biskop Karsten Nissens studie af den folkekirkelige (rets)ordning, opløsningen af den konstantinske æra og tegn på religionsskifte i det danske samfund udgår da også fra, at "vi ønsker alle at bevare den folkekirkelige rummelighed" (s. 95) også i en mere missional kirke, der ikke er et "religionsvæsen", men en kristen kirke, hedder det prægnant hos Nissen (s. 97). Sammenfattende skriver biskoppen: "Vi har en territorial kirke og har et forhold til det danske folk [...]. Men netop denne folkekirkelige ordning – med de nødvendige reformer, der bør gennemføres – er en fantastisk arbejdsmulighed for menigheder, der gerne vil være menigheder i mission. Noget af det mest værdifulde ved folkekirken er netop, at den er tæt på mennesker; at kirken, menigheden, menighedsrådet, præsten og det frivillige kirkelig arbejde er en integreret

del af det lokale område" (s. 108-109). Om denne analyse holder vand og holder stik, er der delte meninger om, men den har gennemslagskraft (jf. *Fremtidens Danske Religionsmodel*, red. Lisbet Christoffersen, Hans Raun Iversen, Niels Kjærgård og Margit Warburg, 2012).

I det sidste afsnit går Jeppe Bach Nikolajsens antologi over til at placere teologi om *missional kirke* i en konfessionel, luthersk tradition. Det grundlæggende spørgsmål lyder: Er det muligt at udvikle [en missional ekklesiologi] uden at ændre fundamentalt på den lutherske forståelse af sakramenterne? Eller på den lutherske lære om retfærdiggørelse? Og hvis det var muligt, hvordan vil en sådan ekklesiologi så se ud? Det kommer Jeppe Bach Nikolajsen selv med forslag til i et teologisk gennemarbejdet afsnit om missional kirke og henholdsvis dåb, nadver, ordet – et afsnit, der cirkler om "missional kirke som gave og opgave".

Antologiens territoriale og konfessionelle overvejelser er ikke ophidsende. Positioner med mulighed for en større debat kan man derimod finde i et missionsteologisk udkast fra efteråret 2012. Det drejer sig om *Together towards life: Mission and Evangelism in changing landscapes* (Commission on World Mission and Evangelism, WCC, September 2012). Dette dokument bearbejder den kendsgerning, at *missio Dei's* menneskelige agenter har ændret sig fra "mission to the margins" til "mission from the margins" (paragraf 6). Det er, hedder det, de fattige og marginaliseredes bidrag til mission, der – om noget – kan skabe en missional kirke, som inkarnerer tro på Guds riges transformerende kraft.

Det skulle gerne være fremgået af denne anmeldelse, at Jeppe Bach Nikolajsens bog er karakteriseret af "både-og" i en primært *missional folkekirke*. Uden ønske om at fare

vild i konkret evangeliserende praksis siger Jeppe Bach Nikolajsen dog på praksis. Uden at afvise modernitetens "usikkerhed" (jf. titlen på Sivalons bog) som bestemmelse af postmoderne politik, økonomi, kultur og mission, holder antologien sig (igen med Newbigins) til et historiesyn præget af evangelikal kirkeligheds sikre forvisning om, at "al tings ende, åbenbaret i Kristus, så at sige er holdt tilbage, indtil vidnesbyrdet om dom og frelse i Kristus er bragt til hele verden" (s. 33). Uden at underbetone protestantisk

missionsbevægelses selvforståelse som en kirkelig funktion, trækker Nikolajsens bog på missionsteologi, der placerer også repræsentation af evangeliet som gudsrigets tegn. Med et sprogligt udtryk lånt fra Martin Luther King Jr. vil jeg konkludere, at Jeppe Bach Nikolajsens danske folkekirke både er et termometer, der aflæser tidens tegn, og en termostat, der ændrer på samfundet. Og det er ikke så ringe endda, for nu at sige det på jysk. Læs den bog!